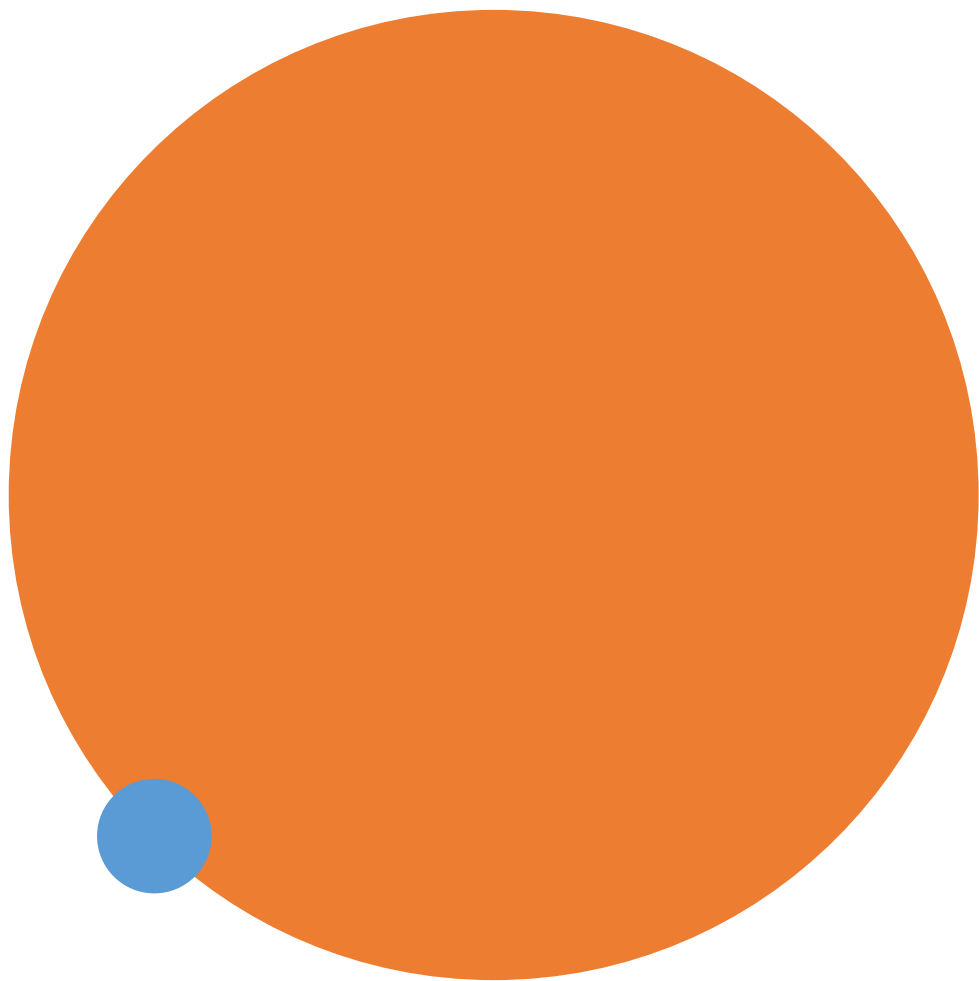

Att identifiera unga i en utsatt
livssituation

Sara Högdin, docent i socialt arbete

Skolpersonalens möjligheter att i skolmiljö **identifiera** elever som lever i en utsatt livssituation.

Samtal är det viktigaste redskapet för att identifiera utsatthet.

Brister skolans ansvar?

Skolan brister ofta i att identifiera, bemöta och agera i relation till barn i utsatta livssituationer, tex med våld i nära relationer.

Skolpersonalen gör inte anmälan om oro till socialnämnden i den utsträckning som förväntat.

Hälsofrämjande och salutogent perspektiv är fokus för elevhälsoarbetet men innebär inte att blunda för utsatthet och svårigheter

Forskning om
elevhälsoarbetet
med att
identifiera elever
i behov av
särskilt stöd

Elevhälsokonferenser kring elever med skolsvårigheter handlar ofta om elevers personliga egenskaper (ex Hjørne & Säljö 2013)

I vissa fall riktas fokus bort från eleven och lyfter istället lärarens tillkortakommande i klassrummet (ex Hyllander & Guvå 2017)

Hemsituation är förvånansvärt ofta frånvarande i diskussionerna

Vikten av att
identifiera
barn som är
mer utsatta än
andra (SOU 2002:121)

- Elever med inlärningssvårigheter
- Elever med funktionsnedsättningar
- Elever med neuropsykiska svårigheter

- **Elever från socialt och på andra sätt utsatta miljöer**
- **Elever som utsätts för misshandel**

- Elever som är utagerande eller aggressiva
- Elever som är tysta och passiva
- Elever som skolkar
- Elever som har svårigheter att anpassa sig till formerna för undervisning

Kan skolan identifiera elever i utsatta livssituationer?

- Kroppsliga tecken på utsatthet för fysiskt våld
- Visar oro, tex för att gå hem efter skolan eller på andra sätt känner sig hotade
- Visar oro över att familjen ska få reda på HBTQ eller för att bli bortgift
- Elev som kontrolleras, som tex visar rädsla för att inte passa tiden eller bevakas av familjemedlemmar
- Önskan om oskuldsintyg eller oskuldsoperation

När barn berättar om våld

- Våga samtala och ställa frågor om våld - om och om igen
- Barns berättelser sker inte vid ett enstaka tillfälle – det är en pågående process under lång tid
- Barn väljer vuxen att berätta för med omsorg (kräver en god relation)
- Upplys om anmälningsplikten och gör alltid anmälan vid oro

(Överlien 2017)

Våga fråga

- Har barnet börjat berätta krävs att den vuxne vågar vara kvar i samtalet
 - Skapa förtroende och var snäll!
 - Undervisa om barns rätt att inte utsättas för våld och orättvisor.
 - Skolpersonal ska inte utreda situationen utan göra en anmälan vid minsta misstanke.
 - Ta stöd av skolkuratorn när det gäller svåra samtal med barn.
 - Använda hälsoenkäter och uppföljande samtal
-
-

Exempel på frågor

- Har någon gjort något emot dig som du inte tyckte om?
- Jag ser att du har ett blåmärke här, vad har hänt?
- Jag ser att du är orolig för att inte komma hem i tid. Vad tror du skulle hända om du inte kom i tid?
- **Vad är det du vill göra som du inte får göra?**
- **Vad är det du måste göra som du inte vill göra?**
- **Vad tror du skulle hända om du gick emot de reglerna?**
- Berätta mer...

Dilemman

- Konflikt kan uppstå mellan barnskydd och familjestöd
- Anmälningssplikten kan uppfattas stå i kontrast till att bygga tillit och förtroendefulla relationer.
- Att synliggöra och ge stöd till individer i behov av särskilt stöd utan att samtidigt riskera att stigmatisera eller peka ut

Manualer och handledningar

Allmänna barnhuset:

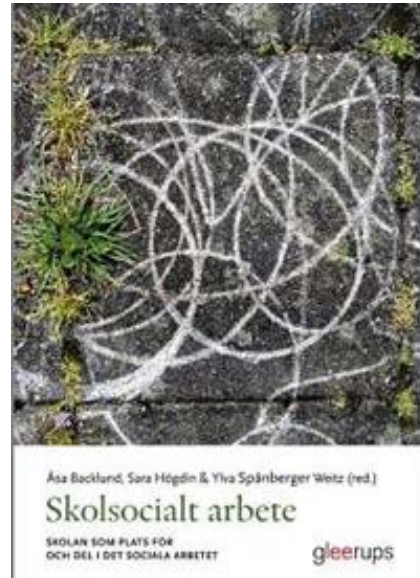
- DAGS ATT PRATA OM SEXUELLA ÖVERGREPP – handledning till skolans personal.

Länsstyrelsen Östergötland:

- Våga se! En vägledning för stöd, vård och skydd av flickor och kvinnor som är eller riskerar att bli könsstympade
- Hedersrelaterat våld och förtryck. Handbok för skola och socialtjänst om skyldigheten att se och hjälpa utsatta
- Film för yrkesverksamma om nya lagstiftningen mot tvångsäktenskap

Skolverket:

- Hedersrelaterat våld och förtryck - skolans ansvar och möjligheter

Fortsatt läsning

Reflektionsfrågor

- Hur diskuterar du (och ev. dina kollegor) elever som har svårigheter att klarar sin skolgång? Vad beror skolmisslyckanden på?
- Vad tänker du om skolans möjlighet att uppmärksamma utsatthet bland elever? (Hur ser det ut på din skola? Vad gör ni som är bra och vad skulle ni kunna bli bättre på?)
- Har du själv beredskap för att samtala med barn om våld och övergrepp? Finns det något som skulle kunna öka den beredskapen?